

GELANDANGAN DALAM KALANGAN BELIA DAN KANAK-KANAK TERBIAR DI MALAYSIA: SATU PERBINCANGAN

*(HOMELESSNESS AMONG ABANDONED CHILDREN AND YOUTH IN MALAYSIA:
A DISCUSSION)*

Mohd Alif Jasni

mohd.alif.jasni@uum.edu.my

Pusat Pengajian Psikologi Gunaan, Dasar dan Kerja Sosial,
Universiti Utara Malaysia, Kedah, Malaysia

Nazirah Hassan

nazirah@ukm.edu.my

Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Universiti Kebangsaan Malaysia, Selangor, Malaysia

Fauziah Ibrahim

ifauziah@ukm.edu.my

Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Universiti Kebangsaan Malaysia, Selangor, Malaysia

Mohammad Rahim Kamaluddin

rahimk@ukm.edu.my

Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan,
Universiti Kebangsaan Malaysia, Selangor, Malaysia

Received: 21st February 2022; Accepted: 16th October 2022; Published: 29th October 2022

Abstract

Malaysia must take the issue of homelessness seriously. Specifically, the homelessness of abandoned children and youths has increased over time due to poverty and the breakdown of the family unit. This phenomenon among the young may negatively impact education, the economy and society. Hence, this paper intends to discuss cultural factors that could have caused homelessness among the subjects, its effects and suggested intervention measures. The study showed that the lack of education among parents, the deaths and losses of family members, and poverty were the main factors leading to homelessness among the young. Consequently, the homeless young become vulnerable to promiscuity, failure in school,

illness and crime. Hence, intervention measures like establishing an action plan by the authorities and deriving solutions from the community, parents and non-governmental organisations (NGOs) are recommended. Such discussions could provide information to the authorities, such as the Department of Social Welfare (JKM), in determining further action and improving the approaches to help them. Steps like these may also improve the welfare services provided by the government and NGOs when distributing basic needs and social support to the target group.

Keywords: *homelessness, youth, children, education, poverty*

Abstrak

Isu gelandangan merupakan salah satu isu utama yang perlu dipandang serius di Malaysia. Masalah gelandangan golongan kanak-kanak dan belia dilihat semakin meningkat dari semasa ke semasa kerana faktor kemiskinan dan keruntuhan institusi kekeluargaan. Isu gelandangan dalam kalangan kanak-kanak dan belia mampu memberi impak yang negatif dalam pendidikan, ekonomi dan sosial. Makalah ini akan membincangkan faktor budaya yang menyebabkan golongan kanak-kanak dan belia bergelandangan, kesan dan intervensi kepada masalah gelandangan dalam golongan belia dan kanak-kanak. Faktor ibu bapa kurang ilmu, kematian dan kehilangan ahli keluarga, serta latar belakang keluarga yang miskin didapati menjadi faktor belia dan kanak-kanak bergelandangan. Gelandangan belia dan kanak-kanak mudah terjebak dalam pergaulan bebas, keciciran dalam pendidikan, tahap kesihatan yang terjejas dan penglibatan dalam jenayah. Langkah intervensi seperti penubuhan pelan tindakan oleh pihak berwajib dan saranan penyelesaian oleh masyarakat, ibu bapa, serta Badan Bukan Kerajaan (NGO) juga dibincangkan. Perbincangan sebegini dapat memberi maklumat kepada pihak berkuasa seperti Jabatan Kebajikan Masyarakat (JKM) dalam menentukan tindakan dan menambahbaik kaedah yang digunakan dalam membantu golongan gelandangan belia dan kanak-kanak. Oleh itu, kaedah tersebut dapat diaplikasikan untuk menambah baik perkhidmatan agensi kerajaan dan bukan kerajaan semasa menyalurkan keperluan asas serta sokongan sosial kepada golongan ini.

Kata Kunci: *isu gelandangan, kanak-kanak, belia, pendidikan, kemiskinan.*

Pengenalan

Isu gelandangan belia dan kanak-kanak terbiar merupakan isu yang tidak asing lagi di Malaysia (Sharifah Mariam, & Alifatul, 2012; Mohd Alif Jasni et al., 2021; Mohd Suhaimi Mohamad et al., 2016; Nur Syuhadah & Siti Sarah, 2020; Rusenko, 2014). Saban hari, laporan demi laporan yang menunjukkan isu gelandangan belia dan kanak-kanak semakin serius dalam negara. Ketiadaan peluang untuk mengubah nasib menyebabkan gelandangan belia dan kanak-kanak ini berterusan menjalani kehidupan jalaran sepanjang membesar. Keadaan ini menjadi suatu yang membimbangkan apabila isu ini menimbulkan pelbagai masalah sosial yang tidak berhenti sepanjang hayat golongan ini. Hal ini kerana mereka yang membesar dalam keadaan kekurangan dan kesempitan terpaksa melalui kehidupan bergelandangan semasa usia dewasa juga. Perkara ini harus dipertimbangkan oleh kerajaan untuk membincangkan isu ini dengan lebih lanjut. Keperluan dalam mencari solusi untuk menyelesaikan atau mengurangkan masalah gelandangan belia dan kanak-kanak yang berlaku. Kebanyakan mereka ini hasil daripada kelahiran ibu bapa yang turut menjalani hidup bergelandangan. Keadaan ini menunjukkan masalah gelandangan belia dan kanak-kanak ini

boleh terjadi daripada isu gelandangan yang tidak dapat diselesaikan. Walaupun pelbagai strategi kerajaan yang telah diperkenalkan namun masih belum ada formula yang tepat dalam mengekang masalah ini. Perbincangan tentang isu gelandangan belia dan kanak-kanak ini ibarat telur dan ayam. Di manakah yang hadir terlebih dahulu? Adakah gelandangan yang melahirkan anak-anak gelandangan ini? Atau anak-anak gelandangan yang berterusan hidup sebagai gelandangan apabila lanjut di umur dewasa? Oleh itu, hal ini sering menjadi persoalan yang sering difikirkan apabila memikirkan tentang gelandangan belia dan kanak-kanak ini. Terdapat ramai juga antara mereka yang dilahirkan oleh ibu bapa yang hidup bergelandangan. Pada masa sama juga, gelandangan dewasa yang ada pada hari ini juga telah lama menjadi gelandangan sejak kecil lagi. Mereka ini bukan lagi generasi pertama gelandangan tetapi boleh jadi generasi kedua dan ketiga. Mereka yang telah beramai-ramai bertumpu di suatu Kawasan bandar dan menetap sehingga melahirkan ramai anak yang akan mengikuti jejak langkah bergelandangan seperti ibu bapa mereka.

Di samping itu, harus diingatkan bahawa perbincangan tentang gelandangan belia dan kanak-kanak ini tidak boleh dilakukan secara sehalu. Intervensi yang pelbagai perlu diperkenalkan apabila ingin mengendalikan isu gelandangan belia dan kanak-kanak ini. Keadaan ini disebabkan oleh masalah gelandangan boleh memberikan impak yang negatif kepada individu, masyarakat dan negara (Mackenzie & Chamberlain, 2003; Muslim, 2013). Fenomena gelandangan ini bukan sahaja berlaku di bandar, malah wujud juga di pinggir bandar (Mohd Alif Jasni et al., 2021). Perbincangan tentang gelandangan ini tidak pernah selesai memandangkan setiap individu mahupun pihak yang menyalahkan antara satu sama lain. Bagi kerajaan pula, yang meletakkan kesalahan pada lambakan NGO yang memberi bantuan sehingga golongan ini membentuk keselesaan dalam diri. NGO yang turut meletakkan kesalahan pada kerajaan yang masih belum mengadakan program atau bantuan yang benar-benar strategik dan komprehensif dalam membantu gelandangan ini.

Kegagalan seseorang itu dalam hidup sehingga menyebabkan mereka terpaksa melalui kehidupan di jalanan adalah berpunca daripada keperluan asas yang tidak dipenuhi. Setiap manusia memerlukan keperluan asas dalam hidup bagi menjalani kehidupan yang sempurna. Semua manusia tanpa mengira bangsa, kaum, etnik, kenegeriaan memerlukan keperluan-keperluan asas ini untuk memastikan proses kelangsungan hidup yang berjalan sempurna. Perkara ini terbukti daripada Teori Hierarki Keperluan yang diperkenalkan oleh Maslow yang mengatakan setiap manusia itu perlu memenuhi setiap keperluan dari peringkat yang paling asas/bawah sehinggalah ke atas. Namun, apabila membincangkan tentang gelandangan belia dan kanak-kanak ini disebabkan oleh keperluan yang paling asas dalam hidup terutama dari segi makanan yang berkhasiat, baju yang bersesuaian, pendidikan yang formal, rumah yang stabil untuk berteduh yang masih gagal untuk dipenuhi. Hal yang yang membimbangkan apabila kesemua ini masih gagal untuk disediakan kepada kanak-kanak dan belia bergelandangan sehingga menjejaskan kehidupan mereka sebagai kanak-kanak.

Di samping itu, terdapat ramai yang cuba menjadi johan dalam isu ini. Namun, kata-kata tanpa tindakan akan menyebabkan masalah gelandangan belia dan kanak-kanak menjadi tidak berkesudahan dalam negara. Hal ini kerana, mengendali isu gelandangan belia dan kanak-kanak memerlukan bantuan secara bersama. Setiap pihak yang mempunyai kepakaran untuk berganding bahu dalam menawarkan perkhidmatan dan bantuan yang bersesuaian untuk membantu golongan ini. Keperluan untuk mengubah mentaliti para belia dan kanak-kanak bergelandangan untuk mempunyai perasaan bagi mengubah nasib mereka. Pelbagai

bantuan yang disediakan tanpa mereka sendiri yang menginginkan perubahan akan menjadikan ibarat mencurahkan air ke daun keladi. Peribahasa ini yang membawa maksud memberikan nasihat yang tidak meresap ke dalam hati. Hal ini berpunca daripada berapa banyaklah program yang disediakan oleh agensi kerajaan mahupun bukan kerajaan, tetapi sekiranya mereka sendiri tidak mahu mengambil inisiatif sendiri untuk berubah, maka akan menjadi yang tidak memberi kesan akhirnya.

Oleh yang demikian, masalah gelandangan belia dan kanak-kanak ini perlu diberikan perhatian yang lebih serius oleh semua pihak kerana melibatkan pelbagai lapisan masyarakat dengan kriteria dan faktor-faktor yang pelbagai. Hal ini kerana setiap gelandangan belia dan kanak-kanak hadir dalam seribu cerita. Terdapat yang lahir dalam pasangan yang mempunyai masalah ketagihan, ada yang dibesarkan oleh ibu atau bapa tunggal, ada yang tidak diterima ibu bapa, dan terdapat juga menghadapi keadaan kematian kedua-dua ahli keluarga. Keadaan ini menyebabkan dalam menyelesaikan isu gelandangan belia dan kanak-kanak ini memerlukan kaedah yang komprehensif dalam mencelah faktor yang datang dalam keadaan pelbagai, berlapis dan bertindih ini. Hal ini kerana setiap keperluan mereka yang perlu dipenuhi bagi membolehkan keupayaan untuk mereka berubah. Program atau bantuan yang berupaya untuk mencelah pelbagai aspek dari segi peribadi, sosial, ekonomi, pendidikan dan sebagainya. Ini disebabkan oleh mereka yang sepatutnya berfungsi sebagai pelapis negara perlu dibantu agar golongan ini menjadi penyumbang kepada produktiviti negara dan bukan sebaliknya. Masalah gelandangan belia dan kanak-kanak yang tidak diselesaikan boleh memberi kesan jangka panjang kepada bukan sahaja masyarakat sekeliling, malahan kepada negara juga. Dengan itu, setiap pihak perlu memainkan peranan masing-masing dalam menjadi pemegang taruh dalam membantu mengubah nasib gelandangan belia dan kanak-kanak ini.

Setiap agensi kerajaan dan bukan kerajaan perlu berganding bahu dalam menyelesaikan masalah gelandangan ini. Fokus kertas konsep ini sebuah perbincangan berkaitan belia dan kanak-kanak terbiar. Peningkatan belia dan kanak-kanak terbiar mampu memberi impak yang negatif dalam pendidikan, ekonomi dan sosial. Golongan belia dan kanak-kanak merupakan kelompok yang bakal menjadi pemimpin negara pada masa akan datang. Oleh itu, wujud keperluan melahirkan belia dan kanak-kanak yang berkualiti sebagai aset penting kepada negara. Belia didefinisikan sebagai individu yang berumur antara 15 hingga 40 tahun (Dasar Belia Negara, 1997). Definisi ini berbeza dengan pandangan Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu (PBB), iaitu belia merupakan individu yang berumur antara 15 hingga 24 tahun sahaja. Walau bagaimanapun, wujud pandangan yang berbeza dalam meletakkan had-had umur belia sama ada di Malaysia atau negara-negara lain. Had umur belia di Malaysia ialah hingga berumur 40 tahun. Sebaliknya, negara-negara di benua Afrika pula meletakkan had umur belia sehingga 35 tahun. Bagi kanak-kanak didefinisikan sebagai individu bawah umur 18 tahun seperti yang termaktub dalam Akta Kanak-kanak 2001. Akta ini mengatakan bahawa secara biologinya kanak-kanak ialah manusia antara peringkat kelahiran dan akil baligh, atau antara tempoh perkembangan bayi dan akil baligh. Takrif undang-undang kanak-kanak secara amnya merujuk kepada kanak-kanak di bawah umur, atau dikenali sebagai orang yang lebih muda daripada umur dewasa (Akta Kanak-Kanak, 2001).

Kertas konsep ini akan memfokuskan perbincangan kepada gelandangan belia dan kanak-kanak. Hal ini memandangkan kelompok ini perlu dibincangkan dengan lebih meluas lagi di peringkat tempatan. Rata-rata kajian mahupun perbincangan adalah lebih khusus

kepada gelandangan yang dewasa. Kertas konsep ini ingin membawa kepada keadilan dengan tampil secara lebih autentik apabila membawa suara gelandangan belia dan kanak-kanak. Kekurangan pengkaji-pengkaji lepas yang tampil menyuarakan isu gelandangan belia dan kanak-kanak menjadikan isu ini amat penting untuk dibahaskan. Secara umumnya, golongan gelandangan merupakan individu yang tidak memiliki tempat tinggal dan bergantung kepada masyarakat untuk meneruskan kehidupan (Syazwani Drani, Azlinda Azman & Paramjit Jamir Singh, 2019). Kebanyakan golongan gelandangan ini berada di kawasan bandar dan tidak mempunyai tempat tinggal tetap (Yap, 2020). Apabila berbincang tentang gelandangan belia dan kanak-kanak ini, dan tidak terhad kepada golongan yang hidup di jalanan semata-mata. Hal ini memandangkan konsep gelandangan itu sudah berubah dan menjadi lebih kompleks. Gelandangan itu sendiri boleh merujuk kepada golongan yang tidak mempunyai tempat tinggal yang betul-betul stabil untuk didiami. Seseorang boleh dirujuk sebagai gelandangan apabila terpaksa mendiami tempat tinggal atau bilik yang tidak kondusif ini, terutama buat bilik yang tidak mempunyai tingkap, pengudaraan yang sempurna, tempat memasak, tandas yang perlu berkongsi dengan penghuni sewa yang lain. Tandas pula tidak menawarkan keselamatan yang mencukupi apabila tidak boleh dikunci dengan baik, pintu yang sudah rosak, tekanan air yang kurang dan sebagainya. Bayangkan seorang belia mahupun kanak-kanak yang terpaksa membesar dalam suasana sedemikian? Keadaan ini menyebabkan kehidupan sebegini mampu memberi kesan kepada kesejahteraan hidup belia dan kanak-kanak sepanjang meningkat usia. Di samping itu juga, gelandangan juga boleh dikategorikan buat mereka yang telah hilang fungsi dan peranan dalam keluarga mahupun masyarakat (Rafiza Mohamed, Jaffary Awang, Ahmad Sunawari Long & Zaizul Ab Rahman, 2016, 2017).

Kehidupan sebagai belia dan kanak-kanak bergelandangan bukan suatu yang menyeronokkan. Kelihatan seperti kehidupan yang bebas tanpa peraturan yang ketat tetapi boleh jadi suatu tekanan yang besar buat mereka. Ibu bapa ataupun penjaga yang perlu membesarkan mereka dalam keadaan serba kekurangan. Kegagalan dalam memenuhi keperluan-keperluan yang paling asas dalam hidup. Kehidupan mereka yang langsung tidak sama seperti kanak-kanak lain. Banyak keperluan yang susah diperolehi dan belum lagi keinginan seseorang kanak-kanak sepanjang membesar seperti mainan, pakaian yang cantik, coklat dan sebagainya. Tekanan yang dialami oleh mereka menyebabkan mereka tidak mampu menjalani kehidupan kanak-kanak yang mengembirakan. Terdapat beberapa faktor yang menjadikan golongan belia dan kanak-kanak menjalani kehidupan yang melarat seperti di kawasan kaki lima kedai, lorong-lorong sempit, di bawah jambatan dan di tempat-tempat terbuka. Kanak-kanak tersebut biasanya merupakan kanak-kanak yang tidak memiliki ahli keluarga atau saudara mara. Tidak ada individu yang mengambil peduli tentang mereka dan menyebabkan mereka hidup sebatang kara. Kanak-kanak terbiar juga biasanya dilahirkan di jalanan dan dibiarkan untuk menjalani kehidupan sendirian tanpa pengawasan daripada ibu bapa atau orang dewasa. Kanak-kanak ini meneruskan kehidupan seharian dengan meminta ihsan dan mengemis daripada orang awam yang melalui kawasan mereka. Mereka juga menyelongkar tong sampah untuk mendapatkan sisa makanan untuk mengisi perut. Mereka juga mencari barangan yang boleh dijual dalam timbunan sampah untuk mendapatkan wang bagi meneruskan kehidupan. Pakaian mereka yang tidak terurus juga menyebabkan penampilan seharian yang kurang sempurna.

Selain itu, masalah gelandangan belia dan kanak-kanak ini boleh terjadi disebabkan persekitaran keluarga yang tidak kondusif seperti memiliki adik beradik yang ramai, ibu bapa yang selalu bertengkar, ibu bapa bercerai dan suasana dalam keluarga yang tidak harmoni

juga menyebabkan faktor belia dan kanak-kanak bergelandangan (Haber & Toro, 2015; Nor Amalina Mohd Adib, Zaliha Hussin & Yarina Ahmad, 2016, 2018). Banyak pasangan gelandangan ini didapati sering memiliki anak yang ramai. Hal ini suatu yang penting untuk ditekankan. Keadaan hidup yang tertekan ditambahkan dengan komitmen yang besar untuk membesarkan anak-anak yang ramai boleh menyebabkan kehidupan gelandangan belia dan kanak-kanak yang terabai. Terdapat situasi memperlihatkan keadaan persekitaran menyebabkan kanak-kanak memilih untuk berhenti sekolah kerana tekanan dan kurangnya perlindungan daripada keluarga. Hal ini boleh terjadi disebabkan keadaan bilik sewa yang didiami sehingga menyebabkan belia mahupun kanak-kanak ini menolak sedikit demi sedikit daripada kehidupan keluarga. Mereka enggan lagi membesar bersama-sama ibu bapa apabila mereka tidak lagi bahagia. Hal ini sungguh membimbangkan apabila belia dan kanak-kanak yang keluar daripada kawalan keluarga menjadikan mereka lebih mudah terlibat dalam aktiviti antisosial dan jenayah yang kurang baik.

Hal yang lebih membimbangkan lagi apabila pertengkaran antara ibu bapa menyebabkan anak-anak turut terlibat sama. Kanak-kanak ini menjadi mangsa penderaan, keganasan dan pengabaian oleh ibu bapa mereka sendiri. Kanak-kanak amat memerlukan kasih sayang serta perhatian daripada kedua-dua ibu bapa. Penderaan mental dan fizikal tentunya akan menyebabkan mereka berada dalam keadaan tertekan (Muhammad Faheem Mod Dahlan & Muhammad Idris Bullare@Buhari, 2017). Kanak-kanak yang berada dalam keluarga yang bermasalah dan menjadi mangsa penderaan cenderung untuk keluar daripada rumah mereka. Kehidupan tanpa kawalan yang tidak formal menjadikan mereka hidup bebas. Keluarga yang sepatutnya berfungsi sebagai kawalan buat mereka tidak lagi ada. Belia dan kanak-kanak bergelandangan yang menentukan tingkah laku yang ingin dilakukan atau diikuti. Keadaan ini sering membuatkan mereka akan mudah terpengaruh dengan rakan-rakan yang melakukan jenayah dan masalah sosial seperti mencuri, menghidu gam, mengambil dadah dan sebagainya. Kehidupan di jalanan ini menyebabkan mereka sering dihadiri dengan rakan-rakan senasib yang berkongsi ciri-ciri karakteristik. Antaranya tidak mempunyai keluarga, keluarga yang berpecah belah, ibu bapa yang membuang anak, ketagihan dan sebagainya.

Ciri-ciri persamaan yang wujud menjadikan golongan gelandangan belia dan kanak-kanak menjadi lebih terpengaruh kepada sikap yang lebih buruk. Akhirnya, kehidupan mereka melarat di kaki lima kedai, di bawah jambatan dan tempat-tempat terbuka. Keadaan ini juga menjadi salah satu punca wujudnya gelandangan kanak-kanak dan belia di jalanan ini (Anuar Ahmad & Norhaidawati Mohd Noor, 2017). Mereka ini turut didapati sering mempunyai sikap ingin mencuba suatu benda baru terutama seperti dadah. Pengambilan dadah dalam kalangan rakan-rakan turut menyebabkan belia atau kanak-kanak akan turut terikut dengan tingkah laku tersebut. Tingkah laku sebegini menyebabkan mereka akan selama-lamanya tersekat dalam masalah ketagihan atau jenayah berulang ini. Mereka yang akan berterusan dengan ketagihan ini sehingga dewasa dan termasuk dalam sistem keadilan jenayah. Kehidupan jenayah yang berterusan selepas dibebaskan membawa kepada pengulangan jenayah dan berakhir sebagai banduan di dalam penjara. Situasi ini menjadi satu bentuk kitaran hidup apabila mereka tidak dapat lari daripada terlibat dalam aktiviti jenayah apabila hidup di jalanan. Keadaan sekeliling, persekitaran, rakan-rakan dan individu yang hadir di dalam hidup mereka turut mempengaruhi golongan ini menyertai aktiviti jenayah. Maka dengan itu, penulis mendapati kertas konsep ini begitu penting untuk dilakukan. Kefungsian kertas konsep sebegini sebagai proses pemindahan ilmu bagi membolehkan orang luar termasuk pembuat polisi menjadi cakna tentang isu yang berlaku. Bahagian seterusnya

akan memfokuskan kepada senario yang wujud bagi mendapatkan gambaran yang lebih terperinci tentang gelandangan belia dan kanak-kanak sebagai subjek kajian yang dikaji.

Senario Gelandangan Belia dan Kanak-kanak di Malaysia

Senario gelandangan di sesebuah negara adalah berbeza antara satu sama lain. Setiap negara tanpa mengira maju, sedang membangun dan mundur tidak dapat mengelak daripada menghadapi masalah gelandangan ini. Begitu juga di Malaysia, masalah gelandangan menunjukkan peningkatan saban tahun. Kuala Lumpur telah mencatatkan jumlah gelandangan yang tertinggi di Malaysia, iaitu dengan peningkatan sebanyak 50 peratus daripada 1,283 sepanjang tempoh Perintah Kawalan Pergerakan. Masalah gelandangan yang berlaku disebabkan mengalami kehilangan tempat tinggal, latar belakang keluarga yang kurang bernasib baik, kesihatan mental yang rendah, kecacatan fizikal, menjadi mangsa keganasan rumah tangga dan mempunyai keluarga yang tidak harmoni. Kesemua ini merupakan antara isu yang bersifat peribadi yang menyebabkan mereka menjadi gelandangan (Edidin et al., 2012; Fuad Mohamed Berawi & Noor Amalina Ismail, 2019). Secara umumnya, gelandangan terdiri daripada pelbagai jenis golongan seperti wanita, lelaki, kanak-kanak dan belia. Terbukti, gelandangan kebiasaannya tertumpu di kawasan sekitar bandar yang mendedahkan banyak risiko dan masalah sosial (Farrah, Faudziah, Mohd Taib, Fazurah, Muhammad Yasin, Izzat, Amirul & Mohd Haiqal, 2018; Muhammad Ammar & Mohd Anuar, 2017; Muhammad Wafi & Sharifah Rohayah, 2017). Gelandangan ini didapati lebih bertumpu di kawasan bandar. Kewujudan faktor penarik yang menyebabkan golongan ini lebih cenderung untuk berada secara beramai-ramai di suatu lokasi bandar. Begitu juga dengan masalah kanak-kanak dan belia terbiar ini yang turut berlaku disebabkan oleh faktor ibu bapa yang terlibat dengan masalah sosial, perceraian dan penagihan dadah. Hal ini membuktikan bahawa faktor kanak-kanak terlibat dalam masalah sosial juga berpunca daripada tindakan ibu bapa mereka (Aznan Che Ahmad, Mohd Zuri Ghani, Salizawati Omar, & Zainudin Md. Isa, 2010). Perkara ini menunjukkan sikap ibu bapa yang tidak bermoral turut menjadi ikutan kepada anak-anak mereka.

Kanak-kanak terpengaruh dengan tingkah laku yang ditunjukkan oleh ibu bapa dan orang yang berada di sekeliling mereka. Keluarga yang berpecah belah menyebabkan kehidupan kanak-kanak berakhir dengan melakukan aktiviti delinkuen dan antisosial. Kehidupan ibu bapa yang tidak stabil menyebabkan tanggungjawab mereka sebagai ibu bapa sering diabaikan. Terdapat perkara yang jauh lebih penting dari segi mencari pendapatan dalam memastikan kelangsungan hidup berbanding menggalas tugas sebagai ibu bapa untuk mendidik anak-anak. Keterabaihan yang wujud menyebabkan hubungan anak-anak yang longgar. Perasaan kegembiraan tidak dapat diterapkan atau diwujudkan dalam institusi kekeluargaan menyebabkan golongan belia atau kanak-kanak sering membawa diri menjadi lebih jauh. Penulis melihat situasi sebegini menyebabkan belia dan kanak-kanak sering mengambil keputusan untuk menjauhkan diri dari keluarga dan hidup sendiri bersama rakan-rakan senasib di jalanan. Golongan kanak-kanak dan belia lebih berkemungkinan melarikan diri daripada rumah dan menyebabkan mereka memilih untuk hidup bergelandangan.

Faktor peningkatan masalah gelandangan kanak-kanak dan belia turut disebabkan penderaan yang dilakukan oleh ibu bapa yang mendorong anak mereka melarikan diri daripada rumah (Nanthakumar Loganathan & Thirunaukarasu Subramaniam, 2015). Majoriti gelandangan pernah menjadi mangsa keganasan fizikal dan serangan seksual keluarga mereka

sendiri semasa zaman kanak-kanak. Keadaan trauma ketika bawah penjagaan ibu bapa membuatkan mereka memilih untuk melarikan diri dan sanggup hidup di lorong-lorong. Trauma yang dihadapi telah menjejaskan kesihatan psikologi mereka sehingga tahap kesihatan, emosi, dan perhubungan sukar dibina dengan sempurna. Mereka didapati lebih gembira untuk hidup bebas tanpa kawalan daripada orang yang lebih tua daripada mereka. Golongan ini juga sering dilihat suka mengamalkan sikap berbentuk hedonisme yang menyebabkan mereka hanya memikirkan untuk melalui kehidupan pada hari tersebut sahaja dan akan memikirkan hari seterusnya pada keesokan hari sahaja. Maksud lain, sikap hedonisme ini lebih ke arah untuk menjalani kehidupan dengan gembira pada sesuatu hari tersebut tanpa memikirkan apa yang akan berlaku pada hari seterusnya. Mereka akan memikirkan bagaimana hendak mendapatkan wang pada hari tersebut, di mana hendak mendapatkan makanan, dan mereka akan tidur. Selainnya mereka tidak akan mengambil peduli tentang hidup. Rutin yang sama akan dilakukan setiap hari memandangkan keselesaan pada rutin tersebut.

Selain itu, kematian ibu bapa dan ahli keluarga turut menjadi antara faktor yang menyebabkan ramai belia dan kanak-kanak terpaksa hidup bergelandangan. Sebagai contoh pada pandemik COVID-19 yang berlaku, terdapat kanak-kanak yang terpaksa berakhir hidup menjadi gelandangan disebabkan oleh kehilangan kedua ibu bapamereka (Syahira Lajis, 2021). Hal ini telah menyebabkan kanak-kanak dan belia ini kehilangan tempat bergantung dan terpaksa beralih hidup ke jalanan. Ketiadaan ahli keluarga lain yang sanggup menjaga membuatkan mereka terpaksa hidup bersendirian tanpa pengawasan di jalanan. Hal ini suatu yang memilukan apabila belia dan kanak-kanak yang menjadi yatim piatu akibat daripada kematian ibubapa. Mereka yang tidak mempunyai tempat bergantung harap terpaksa memilih untuk hidup di jalanan.

Di samping itu, pengkaji mendapati gelandangan belia dan kanak-kanak ini banyak hadir daripada kalangan keluarga yang berpendapatan rendah. Kemiskinan banyak menyumbang kepada pengakhiran ramai gelandangan belia dan kanak-kanak di jalanan. Latar belakang keluarga yang berpendapatan rendah atau miskin turut dikaitkan dengan kos sara hidup yang tinggi. Terdapat tiga jenis kemiskinan di Malaysia, iaitu kemiskinan mutlak, kemiskinan tegar mutlak dan kemiskinan relatif. Keadaan ini berpunca daripada pembangunan yang pesat serta peningkatan pendapatan yang tidak seiring dengan kenaikan kos sara hidup. Terdapat kanak-kanak dan belia ini diminta oleh ibu bapa mereka untuk menjadi pengemis atau peminta sedekah di tempat awam seperti pasar malam, hadapan pasar raya dan sebagainya. Kanak-kanak ini terpaksa menguruskan diri mereka sendiri dan berusaha untuk mengemis bagi memastikan keupayaan untuk menjana pendapatan dan kelangsungan hidup. Kesan daripada masalah kemiskinan di bandar telah menyebabkan peningkatan golongan gelandangan terutamanya di Kuala Lumpur (Syafiq Sham & Doris Padmini Selvaratnam, 2018).

Oleh yang demikian, pihak yang terlibat perlu bertanggungjawab dalam menyelesaikan masalah gelandangan daripada golongan kanak-kanak dan belia terbiar dengan mengenal pasti setiap faktor yang menyebabkan isu ini berlaku. Pihak berkuasa juga perlu mengkaji masalah yang terpaksa dihadapi oleh golongan gelandangan belia dan kanak-kanak ini kerana mendatangkan kesan kepada pembangunan sesebuah negara. Keperluan dalam memperkenalkan strategi yang dapat membantu mengeluarkan gelandangan belia dan kanak ini daripada kehidupan jalanan. Di samping itu, pihak berkenaan juga perlu mengetahui intervensi penyelesaian dalam membantu gelandangan belia dan kanak-kanak

terbiar. Langkah yang strategik juga perlu diperkenalkan dengan segera bagi mengurangkan jumlah gelandangan belia dan kanak-kanak dalam sesebuah negara. Keupayaan dalam mengubah gelandangan belia dan kanak-kanak dengan harapan membolehkan mereka menjadi lebih produktif dan pelapis buat negara pada masa akan datang. Sebelum mencadangkan strategi untuk membantu gelandangan belia dan kanak-kanak ini, adalah penting untuk mengetahui faktor yang menyumbang kepada masalah ini. Menerusi pemahaman tentang faktor yang wujud membolehkan untuk memperkenalkan strategi yang berupaya untuk menceleh masalah yang berlaku. Faktor yang wujud boleh datang dalam bentuk yang pelbagai dan bertindih. Keperluan dalam memperkenalkan strategi yang komprehensif dalam menceleh faktor-faktor risiko gelandangan ini.

Faktor Kewujudan Gelandangan Belia dan Kanak-kanak Terbiar

Pelbagai faktor yang mempengaruhi wujudnya gelandangan dalam kalangan belia dan kanak-kanak terbiar. Faktor ini tidak pernah tunggal dan hadir dalam bentuk yang pelbagai dan berlapis. Setiap individu belia dan kanak-kanak ini mempunyai cerita yang berbeza apabila membincangkan tentang faktor risiko gelandangan yang wujud. Antaranya seperti ibu bapa yang kurang ilmu, keluarga yang bermasalah, kematian dan kehilangan keluarga serta latar belakang keluarga yang berpendapatan rendah atau miskin. Perbincangan seterusnya ialah penyenaian faktor-faktor yang boleh menjadi penyumbang kepada wujudnya masalah gelandangan belia dan kanak-kanak terbiar. Perbincangan berkaitan faktor yang menyebabkan kanak-kanak dan belia terbiar turut membolehkan langkah intervensi dijalankan sebaiknya.

Keadaan Keluarga atau Ibu Bapa yang Bermasalah

Kanak-kanak terbiar berpunca daripada keluarga yang bermasalah seperti ibu bapa yang terlibat dalam penagihan dadah dan lebih malang lagi jika ibu mereka sendiri merupakan seorang penagih. Ibu bapa perlu memberikan perhatian yang penuh kepada kanak-kanak bagi membentuk dan mencorak kehidupan mereka pada masa hadapan. Kegagalan ibu bapa dalam menyediakan segala keperluan asas seperti keperluan fizikal, emosi dan hak untuk mendapatkan pendidikan, tempat perlindungan dan kehidupan yang selamat boleh menjejaskan masa depan kanak-kanak serta turut menjejaskan pembangunan negara pada masa hadapan (Bhukuth & Ballet, 2015). Keadaan keluarga yang bermasalah dan tidak stabil menyebabkan gelandangan belia dan kanak-kanak ini berada dalam keadaan yang tidak mengembirakan. Keadaan tertekan Bersama-sama keluarga menyebabkan ramai antara mereka memilih mengikut haluan sendiri. Kegagalan ahli keluarga dalam menyediakan keperluan asas buat belia dan kanak-kanak ini menyebabkan mereka sering berada dalam keadaan yang sangat defisit. Hal ini dikatakan demikian kerana kanak-kanak terbiar ini sanggup melakukan pelbagai pekerjaan bagi mendapatkan duit untuk menampung keperluan seharian mereka (Biggeri & Anich, 2009). Kehidupan di jalanan menyebabkan mereka lebih cenderung untuk berada bawah pengaruh rakan-rakan senasib. Keadaan ini turut menyebabkan kanak-kanak terbiar mudah terjebak dengan penagihan dadah pada usia muda selain mengikuti jejak langkah orang tua mereka yang sememangnya seorang penagih dadah. Kehadiran rakan-rakan senasib menyebabkan mereka mula terpengaruh dengan gaya hidup bebas dan ketagihan dadah ini. Kanak-kanak yang terjebak dengan penagihan dadah dan perbuatan yang melanggar undang-undang akan merugikan masa hadapan mereka (Conticini

& Hulme, 2007). Golongan ini diabaikan oleh ibu bapa dan berusaha untuk meneruskan kehidupan dengan melakukan kes-kes jenayah seperti mencuri, mengedar dadah, dan menyamun untuk memperolehi wang (Mathur, 2009; Young, 2004).

Masalah Ibu Bapa yang Mempunyai Ilmu Keibubapaan yang Rendah

Sikap ibu bapa yang kurang ilmu dalam jiwa merupakan faktor berlakunya gelandangan kanak-kanak dan belia (Chireshe et al., 2014). Ilmu amat penting dalam mendidik anak-anak. Sikap ibu bapa akan menjadi ikutan anak-anak kerana ibu bapa merupakan individu yang paling dekat dengan mereka. Ibu bapa ini sepatutnya berfungsi sebagai kawalan buat kanak-kanak didapati tidak menjalankan tanggungjawab tersebut. Ilmu keibubapaan yang rendah turut menjadi penyebab kepada kegagalan dalam mendidik anak-anak. Keadaan ini menyebabkan anak-anak berada dalam keadaan terabai disebabkan tanpa mempunyai '*role model*' dalam kehidupan. Kanak-kanak juga semakin terabai kerana sikap ibu bapa mereka dan menjadi punca mereka bergelandangan. Keadaan ini turut membahayakan nyawa anak-anak mereka (Hills, & Asante, 2016; Neela, 2014). Sikap ibu bapa yang tidak bermoral turut menjadi ikutan anak-anak mereka. Terdapat juga ibu bapa yang terlibat dalam masalah ketagihan dadah. Keadaan ini membawa kepada pengaruh buruk buat belia dan anak-anak yang melihat pengambilan dadah secara langsung di dalam rumah. Kehidupan dengan masalah ketagihan menyebabkan ibu bapa yang mengabaikan tugas mereka kepada anak-anak ini. Kanak-kanak yang terlalu lama diabaikan akan berasa terbiasa tanpa ibu bapa mereka di sisi. Hal ini menyebabkan mereka bertindak tanpa memikirkan kesan buruk pada masa akan datang. Golongan kanak-kanak dan belia berkemungkinan lari dari rumah sehingga menyebabkan kehidupan mereka berakhir sebagai gelandangan.

Keluarga yang Berpendapatan Rendah

Ibu bapa yang mempunyai sumber pendapatan yang tidak menentu ini disebabkan oleh kegagalan memperolehi pekerjaan yang baik. Masalah peningkatan kos sara hidup menyebabkan harga produk-produk di pasaran turut meningkat dengan cepat. Gaji yang dibayar pula masih berada pada kadar yang sama. Kegagalan ibu bapadalam memperolehi pendapatan yang mencukupi untuk menampung kehidupan menyebabkan anak-anak mereka terabai. Semakin ramai khususnya yang tinggal di bandar terperangkap dalam kemiskinan dengan pendapatan yang rendah. Golongan gelandangan pula perlu meneruskan kehidupan seharian dengan mengumpul dan mengutip barangan lusuh untuk menambah pendapatan. Anak-anak mereka turut belajar melalui pemerhatian terhadap aktiviti yang dilakukan oleh ibu bapa mereka. Situasi ini lebih buruk apabila ketiadaan tempat tinggal kerana tidak mampu membayar kos rumah sewa yang tinggi. Walaupun gelandangan ini mempunyai pekerjaan, sekatan gaji minimum menghalang mereka memenuhi keperluan hakiki dan memaksa mereka mengetepikan keperluan asas (Syazwani Drani & Azlinda Azman, 2016). Oleh itu, mereka ini terpaksa hidup di jalanan tanpa rumah yang stabil. Kehidupan tanpa rumah menyebabkan belia dan kanak-kanak tidak mempunyai pilihan yang banyak dalam hidup. Mereka terpaksa melalui kehidupan seperti membantu ibu bapa mendapatkan wang menerusi aktiviti mengemis, menjual barangan terpakai dan sebagainya. Terdapat juga yang terlibat dengan aktiviti penjualan dadah pada awal usia disebabkan oleh kemiskinan dan tekanan hidup yang dihadapi. Mereka ini yang berterusan menjadi gelandangan sehingga usia dewasa. Kehidupan sebagai gelandangan sejak pada awal usia menyebabkan mereka ini tidak mempunyai banyak

pilihan hidup. Akhirnya, mereka akan melakukan aktiviti yang hampir serupa dengan ibu bapa mereka yang turut hidup sebagai gelandangan.

Kematian atau Kehilangan Ahli Keluarga

Kematian dan kehilangan ahli keluarga merupakan faktor yang mendorong berlakunya masalah gelandangan golongan belia dan kanak-kanak terbiar. Mereka yang kehilangan keluarga juga telah kehilangan tempat bergantung dan hidup sebatang kara. Golongan belia dan kanak-kanak yang hilang arah tuju secara tidak langsung akan mempengaruhi mereka untuk melakukan masalah sosial (Dybicz, 2005). Contohnya, masalah sosial yang sering berlaku dalam kalangan kanak-kanak dan belia ialah penagihan dadah, kes kecurian, lumba haram, aktiviti seksual dan sebagainya. Mereka hidup dalam keadaan terumbang-ambing dan tidak mempunyai tempat untuk berteduh. Ketiadaan tempat bergantung menjadikan kehidupan kanak-kanak dan belia ini sukar kerana ketiadaan pengalaman dalam mengharungi kehidupan yang mencabar (Ali, 2004). Ketiadaan ibu bapa menyebabkan mereka tidak lagi mempunyai tempat untuk berlindung. Ibu bapa yang berfungsi dalam menyediakan keperluan-keperluan hidup buat belia dan kanak-kanak tidak lagi ada. Oleh itu, kanak-kanak perlu mengalas tugas orang dewasa sejak usia muda. Keadaan ini menyebabkan mereka akan melakukan aktiviti yang mampu terutama dengan mengemis bagi memperolehi pendapatan. Gelandangan belia dan kanak-kanak ini tidak mempunyai pilihan yang banyak dalam memperolehi pendapatan. Oleh itu, aktiviti yang tidak sah seperti mengemis, mencuri, dan menjual dadah sering menjadi pilihan dalam kalangan gelandangan belia dan kanak-kanak ini.

Implikasi kepada Golongan Gelandangan Kanak-kanak dan Belia

Kehidupan sebagai gelandangan belia dan kanak-kanak ini bukan suatu yang mudah. Kemiskinan yang menghimpit hidup menyebabkan gelandangan belia dan kanak-kanak sering berhadapan dengan pelbagai cabaran di jalanan. Ternyata, kehidupan bergelandangan boleh membawa kepada pelbagai implikasi negatif sepanjang hidup mereka. Keterabaihan yang dihadapi menjadikan mereka tidak mempunyai peluang yang pelbagai untuk mengubah nasib. Terdapat implikasi negatif yang dihadapi oleh golongan gelandangan kanak-kanak dan belia, iaitu meliputi seperti terjebak dalam pergaulan bebas, keciciran dalam pendidikan, tahap kesihatan terjejas dan berlaku masalah jenayah. Hal ini sangat penting untuk ditekankan memandangkan pemahaman tentang implikasi membolehkan proses cadangan strategi dan intervensi yang lebih komprehensif. Cabaran ini turut datang dalam pelbagai bentuk menjadikan kehidupan jalanan ini sangat kronik. Kesemua ini turut memberi kesan kepada perjalanan dan kesejahteraan hidup sebagai kanak-kanak. Mereka gagal menikmati kehidupan normal sebagai kanak-kanak disebabkan oleh keadaan hidup yang melarat di jalanan. Menerusi pemahaman tentang implikasi ini membolehkan usaha untuk mencekik implikasi yang wujud. Keperluan untuk mengurangkan implikasi yang ada bagi membantu gelandangan belia dan kanak-kanak untuk keluar daripada kehidupan jalanan. Harapan penulis apabila kertas konsep sebegini dapat memberi gambaran yang besar tentang kehidupan yang dilalui oleh gelandangan belia dan kanak-kanak. Sesuatu yang dapat diperelajari apabila isu sebegini diketengahkan dengan lebih meluas lagi. Dengan itu, penulis melampirkan antara implikasi yang wujud seperti berikut:

Terjebak dalam Pergaulan Bebas dan Jenayah

Golongan kanak-kanak dan belia yang menjadi gelandangan akan lebih mudah terjebak dalam pergaulan bebas. Pergaulan bebas bermaksud perilaku salah dalam pergaulan yang bercirikan hubungan seks di luar ikatan pernikahan. Pergaulan bebas turut membawa kepada pengaruh kepada penyalahgunaan dadah. Puncanya ialah daripada pergaulan bebas yang diamalkan sehingga membuatkan terdapat daripada kalangan gelandangan belia dan kanak-kanak yang terikut-ikut dengan gaya atau rutin hidup yang diamalkan oleh rakan-rakan senasib yang lain. Terdapat beberapa faktor yang mendorong kepada perkara tersebut, iaitu faktor keluarga dan faktor remaja itu sendiri. Dalam konteks ini, belia atau kanak-kanak sekalipun boleh terjebak dalam pergaulan bebas kerana faktor keluarga. Hubungan keluarga yang lemah dan dalam keadaan porak peranda turut membuatkan golongan belia dan kanak-kanak untuk menjauhkan diri daripada ahli keluarga sendiri. Sehingga hari ini, terdapat ramai belia dan kanak-kanak yang melarikan diri dari rumah yang juga dikatakan berpunca daripada faktor diri mereka itu sendiri. Mereka yang sudah sering berada bawah bumbung yang tidak lagi harmoni. Kehidupan seperti kanak-kanak normal yang lain tidak dapat dinikmati disebabkan keadaan hubungan kekeluargaan yang tidak sihat. Terdapat juga dalam kalangan mereka sendiri yang mempunyai kemahuan dan cara untuk mendapatkan kepuasan peribadi (Bhukuth & Ballet, 2015). Mereka yang berasa keberadaan bawah kawalan ahli keluarga membawa kepada pelbagai peraturan dan konkongan. Hal ini menyebabkan mereka lebih gembira menjalani hidup yang bebas tanpa mempunyai kawalan daripada ahli keluarga. Kebebasan yang dimaksudkan ialah kebebasan fizikal dan emosi, iaitu tidak mahu dikawal pergerakan serta pemikirannya. Apabila ibu bapa terlalu tegas dan bertindak mengawal mereka secara ketat, mereka akan memberontak serta melarikan diri (Conticini & Hulme, 2007; Hills & Asante, 2016). Pergaulan bebas boleh menyebabkan mereka terperangkap dalam hubungan cinta yang berjaya atau tidak dan beranggapan bahawa segala masalah boleh diselesaikan jika tidak dikongkong oleh keluarga. Mereka juga memilih untuk menjauhkan diri daripada keluarga dan terperangkap dalam dunia gelandangan.

Keadaan ini akan menyebabkan berlakunya kes-kes kecurian di kedai-kedai yang makan yang berhampiran dengan jalan. Mereka juga mudah diambil kesempatan oleh pengedar dadah untuk menghantar bahan terlarang yang dipesan oleh pelanggan mereka. Kanak-kanak juga mudah terdedah dengan penyalahgunaan dadah setelah melihat ibu bapa mereka mengambil dadah dan melakukan perkhidmatan penghantaran bahan terlarang kepada pelanggan. Terdapat banyak situasi mereka dijadikan medium dalam mengedarkan dadah disebabkan perasaan suspek adalah lebih kurang kepada golongan kanak-kanak berbanding dengan orang dewasa ini. Tingkah laku mengedar dadah turut berlarutan dengan perasaan ingin mencuba dadah sehingga menyebabkan ketagihan dalam kalangan mereka. Mereka yang pada awalnya mencuba-cuba untuk menjual, tetapi akhirnya terperangkap dengan masalah ketagihan. Keadaan ini membuatkan mereka perlu berterusan mengedar atau melakukan aktiviti berunsur jenayah bagi membiayai ketagihan mereka. Kebanyakan duit pendapatan yang diperolehi akan digunakan untuk mendapatkan bekalan dadah untuk mereka. Penglibatan dalam penyalahgunaan dadah turut membawa kepada pelbagai penyakit termasuk HIV. Menurut Mashrom Muda (2021), jangkitan HIV semakin dapat dikesan di seluruh dunia termasuk Malaysia. Pengkaji melihat antaranya jangkitan HIV yang dapat dikenal pasti daripada kalangan gelandangan ini. Mereka yang terlibat dengan penggunaan picagari secara pengkongsian boleh membawa kepada jangkitan penyakit berjangkit. Kanak-kanak yang ketagihan dadah sanggup melakukan perkara terlarang seperti merompak kedai, mencuri, menyamun dan sebagainya. Berlaku juga aktiviti ‘menyulam’ dadah, iaitu kegiatan

mereka akan mengabungkan dua atau lebih bahan secara bersama untuk mendapatkan efek yang lebih kuat. Pengambilan yang kronik juga akan menyebabkan terdapat daripada mereka yang akan mula memikirkan untuk melakukan suatu yang lebih ekstrem, iaitu dengan mengabungkan bahan dadah bagi mendapatkan kepuasan dalam diri. Kesilapan dalam bahan dadah yang digunakan turut menyebabkan terdapat daripada mereka yang mengalami komplikasi pada tubuh badan sehingga menyebabkan terdapat anggota yang perlu dipotong. Perkara sebegini semakin membimbangkan apabila perbuatan ini telah menjadi amalan mahupun budaya buruk dalam kalangan gelandangan belia dan kanak-kanak ini.

Keciciran dalam Pendidikan

Kesan lain yang dihadapi oleh golongan gelandangan ini juga ialah kecaciran dalam pendidikan. Tahap pendidikan yang rendah sering dikaitkan dengan masyarakat di kawasan luar bandar dan golongan yang berpendapatan rendah. Hal ini kerana masyarakat luar bandar menghadapi cabaran dalam menerima pendidikan, mencari kerja dan mendapat gaji yang baik. Kanak-kanak yang meninggalkan alam persekolahan berpunca daripada ketidakupayaan ibu bapa mereka untuk mewujudkan persekitaran pembelajaran yang kondusif. Isu gelandangan belia dan kanak-kanak ini tidak dapat lari daripada masalah kecaciran dalam pendidikan. Hal ini suatu yang tidak memeranjatkan apabila menemui gelandangan belia dan kanak-kanak yang langsung tidak mempunyai sebarang Pendidikan formal. Pelbagai faktor yang boleh wujud yang menyebabkan golongan ini mengalami kecaciran dalam pendidikan. Antaranya ahli keluarga yang tidak mengambil berat tentang Pendidikan anak-anak mereka, ketiadaan kewangan yang mencukupi untuk membiayai persekolahan anak, ketiadaan ahli keluarga (akibat kematian) yang boleh menanggung pendidikan, ketiadaan dokumen pengenalan rasmi yang lengkap atau kanak-kanak sendiri yang tidak mempunyai minat lagi dalam mendapatkan pendidikan. Kesemua ini menyebabkan mereka akan berterusan tercicir dalam arus pendidikan dan menjadi penyambung kepada pelapis gelandangan ketika melanjut di umur dewasa. Keadaan ini menyebabkan ramai daripada kalangan mereka yang mengalami masalah membaca, menulis dan mengira (3M). Menurut Nurul Haniza Samsudin, Puteri Roslina Abdul Wahid & Salinah Ja'afar (2017), berlakunya kegagalan kanak-kanak di Malaysia ini dalam menguasai kemahiran asas untuk membaca, menulis, dan mengira (3M) yang perlu dibincangkan. Kanak-kanak gelandangan dilihat sebagai antara yang mengalami masalah kemahiran 3M akibat daripada kecaciran dalam pendidikan ini. Kanak-kanak yang tinggal di kawasan lorong terbiar dan menghabiskan masa untuk bekerja sudah pasti tidak akan mendapat pendidikan yang sebaiknya. Mereka hanya memfokuskan kepada cara mendapatkan wang bagi meneruskan kehidupan tanpa memikirkan kesan kepada pendidikan. Oleh itu, gelandangan kanak-kanak dan belia yang berasal daripada keluarga miskin lebih ramai ketinggalan dalam pembelajaran dan pendidikan. Implikasi sebegini amat membimbangkan apabila kebanyakan kerja pada hari ini yang mementingkan sijil pendidikan sebagai syarat permohonan kerja. Kegagalan untuk melampirkan sebarang dokumen pendidikan secara formal turut menyumbang kepada kesukaran mereka untuk memperolehi pekerjaan yang stabil apabila meningkat dewasa.

Tahap Kesihatan Terjejas

Kesan yang berlaku terhadap gelandangan terutamanya golongan belia dan kanak-kanak terbiar ialah tahap kesihatan yang terjejas. Tahap kesihatan mereka menurun kerana hidup

dalam persekitaran yang tidak terurus dan kotor. Keadaan hidup sebagai gelandangan belia dan kanak-kanak turut memberi kesan kepada kesejahteraan hidup mereka sebenarnya. Mereka ini tidak seperti kanak-kanak normal yang lain yang mendapatkan zat dan nutrisi yang mencukupi, mendapat rawatan hospital berkala dan sebagainya. Oleh itu, mereka berisiko tinggi dijangkiti penyakit berjangkit seperti influenza, hepatitis dan sebagainya. Selain itu, gelandangan belia dan kanak-kanak juga mudah dijangkiti penyakit kulit dan masalah pernafasan seperti asma dan radang paru-paru. Mereka dijangkiti semasa tinggal di jalanan dan terdedah dengan persekitaran yang tidak bersih. Kehidupan di jalanan juga berisiko kepada belia dan kanak-kanak terbiar yang tidak mempunyai tempat untuk berteduh. Keruntuhan rumah tangga menyebabkan berlakunya pengabaian, penderaan serta penyalahgunaan bahan terlarang (Farrah Wahida, Faudziah, Mohd Taib, Fazurah, Muhammad Yasin, Izzat, Amirul & Mohd Haiqal, 2018). Ketiadaan tempat tinggal menyebabkan mereka tidak mempunyai tempat untuk berteduh. Keadaan hidup sebegini lebih cenderung untuk mendedahkan dengan pelbagai masalah kesihatan yang kronik. Ia membimbangkan apabila golongan ini dari seawal usia telah memperolehi masalah kesihatan yang pada masa sama memberi kesan kepada keseluruhan perjalanan hidup sepanjang hayat. Dengan itu, terbukti bahawa kehidupan jalanan ini tidak mudah buat gelandangan belia dan kanak-kanak. Keperluan buat agensi kerajaan dan pemegang taruh yang lain untuk berkerjasama dalam memperkenalkan intervensi penyelesaian yang bersesuaian dalam membantu golongan ini. Hal ini kerana adalah penting untuk membantu mengeluarkan mereka daripada kehidupan jalanan dengan harapan yang besar untuk golongan ini menjadi individu yang produktif kepada negara dan terlibat secara langsung sebagai golongan yang sihat dalam komuniti. Maka, penulis meneruskan perbincangan seterusnya dengan membincangkan intervensi penyelesaian yang boleh dilakukan dalam membantu golongan gelandangan belia dan kanak-kanak ini dengan kadar segera.

Intervensi Penyelesaian dalam Membantu Gelandangan Belia dan Kanak-kanak Terbiar

Masalah dan penderitaan yang dihadapi golongan gelandangan belia dan kanak-kanak ini perlu diberi perhatian agar kesejahteraan mereka dapat dipelihara dengan lebih harmoni. Pelbagai agensi kerajaan dan bukan kerajaan boleh bekerjasama dalam menyalurkan intervensi dan perkhidmatan untuk membantu golongan gelandangan kanak-kanak dan belia terbiar ini. Perbincangan seterusnya akan memfokus kepada intervensi penyelesaian dalam membantu golongan belia dan kanak-kanak terbiar. Intervensi penyelesaian dari sudut ibubapa, masyarakat dan badan bukan kerajaan (NGO) seperti berikut:

Intervensi Penyelesaian oleh Pihak Ibu Bapa

Pertama sekali, intervensi penyelesaian boleh dimulakan dulu dari ibu bapaitu sendiri. Ibu bapaperlu memainkan peranan dan tanggungjawab yang besar dalam membantu gelandangan golongan belia dan kanak-kanak terbiar. Hal ini dikatakan demikian kerana salah satu masalah gelandangan berpunca daripada keruntuhan institusi kekeluargaan (Rafiza Mohamed, Jaffary Awang, Ahmad Sunawari Long & Zaizul Ab Rahman, 2017). Keperluan agar menambahbaik institusi kekeluargaan bagi memastikan proses mendidik dan membesarkan anak-anak yang dapat dijalankan dengan lebih baik. Terbukti, gejala sosial yang berlaku dalam kalangan kanak-kanak dan remaja kini menyebabkan perlunya

pengukuhan institusi kekeluargaan dan pendidikan moral itu sendiri. Peranan keluarga terutamanya ibu bapa dalam membentuk sahsiah kanak-kanak adalah signifikan bagi melahirkan generasi muda yang berkualiti. Ibu bapa yang cakna terhadap perkembangan kanak-kanak dapat menyediakan persekitaran yang baik dan boleh menghidupkan potensi mereka. Di samping itu, kesejahteraan daripada aspek fizikal, mental, emosi dan psikologi perlu dikukuhkan bagi mewujudkan persekitaran keluarga yang sihat. Ibu bapa yang mempunyai daya tahan emosi dan sikap yang positif dapat menyelesaikan masalah secara rasional (Tugade et al., 2004). Pembentukan tingkah laku kanak-kanak juga bergantung kepada didikan daripada ibu bapa mereka. Sekiranya layanan dan kekurangan perhatian oleh ibu bapa akan menyebabkan kanak-kanak berasa tersisih dan secara tidak langsung boleh mempengaruhi keadaan emosi mereka. Oleh itu, cadangan agar keperluan untuk membentuk lebih banyak program kesedaran tentang kepentingan institusi kekeluargaan ini, kaunseling dalam memastikan keupayaan ibu bapa untuk memainkan peranan yang penting, program sahsiah buat anak-anak agar dapat menjadi individu yang lebih proaktif dalam keluarga dan sebagainya. Keperluan untuk ibu bapa dan anak-anak ini bersama-sama untuk menghasilkan impak yang baik bagi memastikan proses membesarkan anak-anak yang lebih sempurna pada masa akan datang.

Intervensi Penyelesaian oleh Masyarakat

Selain itu, masyarakat juga perlu memainkan peranan yang penting dalam membantu golongan gelandangan belia dan kanak-kanak ini. Menurut Syazwani & Azlinda (2016), kerjasama daripada semua pihak dalam membantu golongan gelandangan amat penting bagi meringankan beban mereka. Masyarakat perlu bekerjasama dengan pihak NGO dalam memberikan bantuan kepada golongan gelandangan. Contohnya, pihak NGO menyediakan barang-barang seperti makanan, pakaian dan keperluan harian lain untuk diagihkan kepada gelandangan. Masyarakat juga perlu sentiasa bersedia bagi menjadi sukarelawan untuk membantu golongan gelandangan. Pihak masyarakat sendiri juga boleh memberikan bantuan melalui inisiatif sendiri seperti zakat kepada golongan asnaf dan fakir miskin yang tiada kediaman tetap. Selain itu, masyarakat perlulah menjadi mata dan telinga kepada pihak kerajaan bagi melaporkan kewujudan golongan gelandangan belia dan kanak-kanak supaya bantuan dapat diberikan dengan kadar segera. Intervensi yang terbaik sering dicadangkan perlu dijalankan di dalam komuniti. Hal ini kerana diharapkan komuniti secara bersama-sama dalam membantu menyalurkan bantuan dan perkhidmatan untuk membantu gelandangan belia dan kanak-kanak. Keupayaan masyarakat dalam memberi sokongan untuk membantu mengeluarkan gelandangan belia dan kanak-kanak ini daripada kehidupan jalanan. Kehadiran masyarakat ini penting agar proses intervensi yang bersifat komuniti dapat dijalankan. Hal ini kerana program berbentuk komuniti dijangka akan memberi impak yang lebih baik berbanding institusi. Selain itu, proses pengurusan gelandangan belia dan kanak-kanak ini tidak boleh bersifat punitif mahupun dalam institusi. Mereka yang berada di jalanan ini perlu dipulihkan dalam komuniti itu sendiri. Hal ini kerana mereka yang telah terbiasa dengan keadaan sekeliling akan menjadi lebih selesa apabila intervensi yang diperkenalkan dijalankan di tempat yang telah menjadi kebiasaan dalam hidup mereka.

Intervensi Penyelesaian oleh Badan Bukan Kerajaan (NGO)

Dalam usaha untuk menjalankan tanggungjawab ini, Pertubuhan Bukan Kerajaan (NGO) amat penting dalam melahirkan generasi yang cemerlang pada masa hadapan. Keperluan

dalam melaksanakan satu pelan tindakan khas bantuan kewangan kepada golongan gelandangan dan isi rumah yang dikategorikan sebagai miskin tegar. Situasi ini bertujuan supaya segala bebanan kewangan dapat diringankan selain untuk memastikan kanak-kanak tidak mengalami tekanan hidup yang boleh menjejaskan emosi dan fizikal kanak-kanak tersebut. Oleh itu, pihak NGO perlulah menjalinkan kerjasama yang baik dengan pihak kerajaan bagi mendapatkan data dan maklumat yang tepat berkaitan golongan gelandangan dan isi rumah yang berpendapatan rendah dan melaksanakan satu pelan tindakan khas yang melibatkan bantuan kewangan (Syafiq Sham & Doris Padmini Selvaratnam, 2018). Malahan, keperluan dalam memastikan kolaborasi yang lebih baik di antara NGO dan kerajaan. Hal ini bagi memastikan usahasama yang lebih baik di antara dua agensi ini agar dapat menghasilkan strategi dan intervensi yang lebih baik. Hal ini kerana keperluan dalam mengadakan kolaborasi yang lebih sistematik dan konsisten di antara NGO dan kerajaan dalam membantu gelandangan belia dan kanak-kanak. Keperluan juga untuk membentuk syarat yang lebih ketat bagi mengurangkan kehadiran NGO yang bersifat ad hoc. Hal ini kerana keperluan mempunyai NGO yang lebih konsisten bagi memastikan proses intervensi yang lebih berkala. Selain itu juga, dicadangkan agar intervensi yang diperkenalkan juga bukan bersifat sehalu dan juga “one-off”. Sehingga hari ini pelbagai program yang lebih ke arah “one-off” yang menyebabkan intervensi yang kurang berkesan. Oleh itu, keperluan untuk merekabentuk intervensi yang lebih efisien dalam memastikan proses pemulihan dan pengurusan gelandangan belia dan kanak-kanak yang lebih baik

Intervensi Penyelesaian oleh Agensi Kerajaan

Dalam hal ini, setiap agensi kerajaan yang mempunyai fungsi dalam membantu gelandangan belia dan kanak-kanak perlu tampil secara bersama dalam membantu golongan ini. Mereka perlu membentuk koordinasi yang lebih tersusun agar proses penyampaian dan penyaluran perkhidmatan yang lebih sempurna. Pengenalan kepada standard prosedur yang lebih teratur bagi memudahkan bantuan yang diperkenalkan menjadi lebih komprehensif dan holistik. Setiap agensi kerajaan terutama Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) boleh memperkenalkan langkah yang lebih proaktif agar keupayaan membantu gelandangan belia dan kanak-kanak ini dapat dimaksimumkan sebanyak yang boleh. Hal ini penting kerana kehadiran agensi kerajaan sebagai pemegang taruh utama dalam proses menguruskan dan memulihkan gelandangan belia dan kanak-kanak ini. Harapan yang diinginkan adalah sangat tinggi apabila proses membantu gelandangan belia dan kanak-kanak dapat dilakukan segera pada masa akan datang. Dengan itu, berakhirnya perbincangan ini tentang intervensi penyelesaian yang boleh diperkenalkan. Setiap individu, agensi mahupun pihak perlu bersama-sama untuk memastikan isu gelandangan belia dan kanak-kanak ini dapat diberi keutamaan segera dalam negara. Mereka ialah pelapis penting kepada masa hadapan negara. Dengan membiarkan isu ini berterusan menyebabkan gelandangan belia dan kanak-kanak sedia ada akan menjadi pelapis gelandangan pada masa akan datang apabila golongan ini meningkat usia dewasa.

Kesimpulan

Secara kesimpulannya, isu kanak-kanak dan belia terbiar merupakan salah satu punca halangan untuk mencapai taraf negara maju. Kewujudan golongan ini harus dipandang serius oleh pihak yang bertanggungjawab seperti agensi kerajaan yang bekerjasama dalam isu-isu seperti keseragaman proses untuk mengurangkan masalah belia dan kanak-kanak terbiar ini. Keperluan dalam memperkenalkan pelbagai strategi yang lebih komprehensif dalam membantu gelandangan belia dan kanak-kanak. Hal ini kerana strategi-strategi ini penting

untuk membolehkan gelandangan belia dan kanak-kanak ini untuk memajukan diri dan menjadi pelapis yang lebih produktif apabila memasuki alam dewasa kelak. Hal ini penting memandangkan belia dan kanak-kanak merupakan pelapis kepada negara. Bagi memastikan belia dan kanak-kanak terbiar meninggalkan kehidupan bergelandangan, kaedah intervensi yang dibincangkan boleh digunakan oleh agensi kerajaan dan bukan kerajaan untuk mencari jalan penyelesaian masalah gelandangan dalam kalangan belia dan kanak-kanak terbiar di negara ini. Keupayaan untuk mengubah mereka ini membolehkan hasrat untuk mengurangkan masalah gelandangan belia dan kanak-kanak yang ada dalam negara ini.

Rujukan

- Ali, M. (2004). Street children in Pakistan: A situational analysis of social conditions and nutritional status. *Social sciences and medicine*, 1707-1717.
- Anuar Ahmad & Norhaidawati Mohd Noor. (2017). Persekitaran keluarga dan kesannya terhadap pendidikan anak-anak jalanan di Jalan Chow Kit, Kuala Lumpur. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/320074565_PERSEKITARAN_KELUARGA_DAN_KESANNYA_TERHADAP_PENDIDIKAN_ANAK-ANAK_JALANAN_DI_JALAN_CHOW_KIT_KUALA_LUMPUR.
- Aznan Che Ahmad, Mohd Zuri Ghani, Salizawati Omar & Zainudin Md. Isa. (2010). Kanak-kanak bermasalah tingkah laku. *Pendidikan Khas*, 10(2), 21-27.
- Chireshe, R., Jadezweni, J., Cekiso, M., & Maphosa, M. (2014). Poverty: Narratives and Experiences of Street Children in Mthatha, Eastern Cape, South Africa. *Journal of Psychology in Africa*, 20(2), 199-202.
- Bhukuth, A., & Ballet, J. (2015). Children of the Street: Why are they in the Street? How do they Live? *Economics and Sociology*, 8(4), 134-148. DOI: 10.14254/2071-789X.2015/8-4/10.
- Biggeri, M., & Anich, R. (2009). The deprivation of street children in Kampala. Can the capability approach and participatory methods unlock a new perspective in research and decision making? *Mondes en Développement*, 37(2), 73-93.
- Conticini, A. & Hulme, D. (2007). Escaping violence, seeking freedom: Why children in Bangladesh migrate to the street. *Development and Change*, 38(2), 201-227.
- Dasar Perlindungan Kanak-kanak Negara. (n.d). *Portal Rasmi Jabatan Kebajikan Masyarakat*. Retrieved from <https://www.jkm.gov.my/jkm/index.php?r=portal/left&id=TIFwUVczN0RLQ3VIRD FqRTFmVENuZz09>.
- Dybicz, P. (2005). Interventions for street children: An analysis of current best practices. *International Social Work*, 48(6), 763–771. Doi:10.1177/0020872805057083.

- Edidin, J. P., Ganim, Z., Hunter, S. J. & Karnik, N. S. (2012). The mental and physical health of homeless youth: A literature review. *Child Psychiatry and Human Development*, 3(3), 354-75.
- Farrah Wahida Mustafar, Faudziah Yusof, Mohd Taib Dora, Fazurah Mustaffa, Muhammad Yasin Omar Mokhtar, Izzat Hafizuddin Osman, Amirul Naim Azmi & Mohd Haiqal Mohd Hanafi. (2018). Fenomena gelandangan: Faktor kebanjiran 'komuniti jalanan'. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/329772279_FENO0MENA_GELANDANGAN_FAKTOR_KEBANJIRAN_KOMUNITI_JALANAN.
- Fuad Mohamed Berawi & Noor Amalina Ismail. (2019). Gelandangan di Kuala Lumpur: Tinjauan awal. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/337679453_Fuad_Mohamed_Berawi_Noor_Amalina_Ismail_2019_Gelandangan_di_Kuala_Lumpur_Tinjauan_awal.
- Haber, M. G. & Toro, P. A. (2015). *Homelessness Among Families, Children and Adolescents: An Ecological-Developmental Perspective*. Plenum Publishing Corporation.
- Hills, M. & Asante, O. (2016). The lived experiences of street children in Durban, South Africa: Violence, substance use, and resilience. *International Journal Qualitative Studies Health Well-being*, 11(1), 30302. Doi: 10.3402/qhw.v11.30302.
- Ku Basyirah Ku Yaacob, Mohd Suhaimi Mohamad & Norulhuda Sarnon. (2017). Isu Gelandangan di Malaysia: Tahap Kesihatan Mental & Kemahiran Hidup. *Jurnal Sultan Alauddin Sulaiman Shah (Special Issue)*: 119–131.
- Mackenzie, D., & Chamberlain, C. (2003). Homeless careers: pathways in and out of homelessness. RMIT Universities. Australia. Retrieved from [https://researchbank.swinburne.edu.au/file/28f2dd6d-577d-4e60-ac81-cd126a121a71/1/PDF%20\(81%20pages\).pdf](https://researchbank.swinburne.edu.au/file/28f2dd6d-577d-4e60-ac81-cd126a121a71/1/PDF%20(81%20pages).pdf).
- Mashrom Muda. (2021). Cabaran hidup penghidap HIV dalam kalangan wanita. *Jurnal Pengajian Melayu (JOMAS)*, 32(2), 74–93.
- Mathur, M. (2009). Socialisation of street children in India: A socio-economic profile. *Psychology Developing Societies*, 21(2), 299–325.
- Mohd Alif Jasni, Siti Hajar Abu Bakar Ah, Norruzeyati Che Mohd Nasir & Noralina Omar. (2021). Faktor mempengaruhi bekas banduan menjadi gelandangan: Kajian Kes di Kuala Lumpur. *Jurnal Perspektif*, 13(1), 102-116.
- Mohd Alif Jasni, Siti Hajar Abu Bakar Ah, Noralina Omar & Norruzeyati Che Mohd Nasir. (2021). Makna dalam kehidupan dan makna Jalan Chow Kit berdasarkan Teori Interaksi Simbolik: Kajian ke atas gelandangan bekas banduan. *E-Bangi*, 18(8), 82-106

- Mohd Suhaimi Mohamad, Khaidzir Ismail, Nasuridn Subhi, & Nik Hairi Omar. (2016). Hubungan di antara kesihatan mental dengan minat kerjaya dalam kalangan gelandangan di Kem Desa Bina Diri, Malaysia. *Akademia* 86 (1), 11-19 pp. Doi: <http://dx.doi.org/10.17576/akad-2016-8601-02>.
- Muhammad Ammar Harith Idris & Mohd Anuar Ramli. (2017). Golongan gelandangan di Malaysia: Antara perluasan tafsiran Asnaf Ibnu Al-Sabil dan Al-Riqab. Dlm Najahudin Lateh, Muhamad Rahimi Osman & Ghafarullahuddin Din (pnyt.). *Isu-Isu Kotemporari dalam Zakat, Wakaf dan Filantropi Islam*, pp. 121–131. Shah Alam: Akademik Pengajian Islam Kotemporari.
- Muhammad Faheem Mod Dahlan & Muhammad Idris Bullare @ Bahari. (2017). Kesejahteraan hidup dalam kalangan gelandangan. *Jurnal Psikologi dan Kesihatan Sosial*, 1, 35-62.
- Muhammad Wafi Ramli & Sharifah Rohayah Sheikh Dawood. (2017). Memahami Permasalahan Golongan Terpinggir di Bandar: Kajian Kes Gelandangan di George Town, Pulau Pinang. *Geografi* 5(2), 78-94.
- Muslim, M. (2013). Penanggulangan pengemis dan gelandangan di Kota Pekanbaru. *Jurnal ElRiyasah*, 4(1), 24–35.
- Nanthakumar Loganathan & Thirunaukarasu Subramaniam. (2015). Pola Kemiskinan Dinamik Masyarakat Pulau dan Pesisiran Pantai: Kajian Kes Pulau Perhentian. *Jati*, 10, 151-169.
- Neela, D. (2014). Street-Connected Children. *Encyclopedia of Social Work*. DOI: 10.1093/acrefore/9780199975839.013.1044.
- Nor Amalina Mohd Adib, Zaliha Hussin & Yarina Ahmad. (2018). How effective are the current initiatives in dealing with homelessness in Malaysia? *Journal of Administrative Science*, 15(3), 1-9.
- Nor Amalina Mohd Adib, Zaliha Hj. Hussin & Yarina Ahmad. (2016). Homeless women in Malaysia: Their choice or victims of situations. *Journal of Education and Social Sciences*, 5(3), 8–15.
- Nur Syuhadah Hamdan & Siti Sarah Herman. (2020). Homeless in Kuala Lumpur. *Malaysia Architectural Journal*, 2(1), 17-24.
- Nurul Haniza Samsudin, Puteri Roslina Abdul Wahid, & Salinah Ja'afar. (2017). Pembelajaran bahasa Melayu kanak-kanak pemulihan khas: Pembinaan bahan bantu mengajar. *Jurnal Pengajian Melayu (JOMAS)*, 28(1), 164–193.
- Rafiza Mohamed, Jaffary Awang, Ahmad Sunawari Long & Zaizul Ab Rahman. (2017). Keperluan Gelandangan terhadap Sistem Sokongan Agama. *Jurnal: Sultan Alauddin Sulaiman Shah*, 4(1), 82–92. Retrieved from http://journal.kuis.edu.my/jsass/images/files6/jsass_vol4bil1_009_rafiza.pdf.

- Rafiza Mohamed, Jaffary Awang, Ahmad Sunawari Long & Zaizul Ab. Rahman. (2016). *Keperluan Gelandangan Terhadap Sistem Sokongan Sosial*. Persidangan Antarabangsa Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rusenko, R. M. (2014). Homelessness, Human Insecurities and the government agenda in Malaysia: The Simultaneous inclusion and exclusion of Anjung Singgah. *Asian Journal of Social Sciences*, 42(1/2), 45-74
- Sharifah Mariam Alhabshi & Alifatul Kamilah Abdul Manan. (2012). Homelessness in Kuala Lumpur, Malaysia: A case of agenda denial. *International Journal of Social Science Tomorrow* 1(2), 1–9.
- Syafiq Sham & Doris Padmini Selvaratnam. (2018). Strategi Kelangsungan Hidup Gelandangan di Pusat Bandaraya Kuala Lumpur. *Fakulti Ekonomi dan Pengurusan, Universiti Kebangsaan Malaysia*, 10 (2), 19–29.
- Syazwani Drani, Azlinda Azman & Paramjit Jamir Singh (2019). Pengetahuan gelandangan terhadap peranan dan keperluan pekerja sosial. *Malaysian Journal of Society and Space*, 15(2). <https://doi.org/10.17576/geo-2019-1502-11>.
- Syazwani Drani & Azlinda Azman. (2016). Strategi tindakan dalam menangani isu dan permasalahan golongan gelandangan. *Seminar Psikologi Kebangsaan-iii*.
- Syahira Lajis. (2021). Budak 12 tahun jadi gelandangan selepas kematian ibu bapa akibat COVID-19: *Sinar Harian*. Retrieved from <https://www.sinarharian.com.my/article/83978/KOLUMNIS/Gelandangan-oh-gelandangan>.
- Tugade, M. M., Fredrickson, B. L., & Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of Personality*, 72(6), 1161–1190. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00294>.
- Yap, J. (2020). Gelandangan atau kutu rayau: *Sinar Harian*. Retrieved from <https://www.sinarharian.com.my/article/82920/KOLUMNIS/Gelandangan-atau-kutu-rayau>.
- Young, L. (2004). Journeys to the street: The complex migration geographies of Ugandan street children. *Geoforum*, 35(4), 471-488.